

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. „Хуманитарни науки“, професионално направление 2.2 . „История“

автор - Георги Тодоров Тодоров

на тема:

Социално-икономически трансформации в СССР в края на 20-те-30-те години на XX век

от проф. д-р Борис Манов

(ЮЗУ „Неофит Рилски“, катедра „Философски и политически науки“)

Настоящата рецензия е изготвена в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и ВПРАС на ЮЗУ „Неофит Рилски“ и съгласно Заповед № 799/14.04.2022 г. на Ректора на ЮЗУ. Рецензията е възложена с решение на членовете на научното жури за провеждане на процедурата по защитата на дисертацията - Протокол №1/27.04.2022 г. .

Декларирам, че не съм свързано лице по смисъла на § 1, т.5 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ с дисертанта, както и че нямам частен интерес, който би могъл да влияе върху безпристрастното и обективно изпълнение на работата ми като член на журито по тази процедура.

I. Биографична информация за дисертанта.

Авторът на дисертацията Георги Тодоров Тодоров е роден през 1993 г.. През 2012 г. завършва СПГЕ „Джон Атанасов“, София - профил Компютърни техники и технологии. През 2018 г. получава бакалавърска степен по История в Югозападния университет „Неофит Рилски“, Благоевград, като защитава дипломна работна тема „Политиката на враждуващите сили спрямо населението в хода на Гражданската война в Русия 1917 – 1922 г.“. През 2018 г. става Магистър по история отново в Югозападния университет „Неофит Рилски“ с магистърска теза на тема

„Установяване и развитие на окупационните зони в победена Германия 1945 – 1949 г.“. От 2018 г. е докторант в катедра „История“ на ЮЗУ „Н. Рилски“, където е отчислен с право на защита. Работи като учител по история и цивилизации в София. Участвал е в различни проекти. Владее няколко чужди езика.

II. Данни за дисертацията и автореферата.

Дисертацията е в обем от 742 страници, от които основен текст 699 страници - увод, 4 глави, заключение, резюме на получените резултати и библиография – архивни източници, документални сборници - 102 бр., периодичен печат, спомени, научни изследвания – 154 бр., художествени произведения – общо над 300 бр. на кирилица и латиница, включително електронни адреси на интернет страници. Приложен е списък на съкращенията, речник, списък на таблиците - 147 бр., схемите – 6 бр. и диаграмите - 8 бр., географски показалец, които да улеснят работата с текста – нещо **не често срещано** в подобен род изследвания, направени са **над 2320 !!** бележки под линия.

Дисертационният труд е обсъден и предложен за публична защита на заседание на катедра „История“ към Правно-историческия факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград, проведено на 25.03.2022 г. (Протокол№ 8).

Авторефератът е от 40 страници, следва изложението в дисертацията и представя синтезирано и коректно основните моменти в нейното съдържание.

Посочени са публикации (5 бр.) в научни издания, включително отразявани в международни бази данни, апробиращи основните теоретични тези и практически проекции и са изведени приносните на дисертацията.

III. Актуалност на темата.

Актуалността на дисертационния труд „Социално-икономически трансформации в СССР в края на 20-те – 30-те години на XX век“, подобно на повечето исторически изследвания, може да се търси в два плана: а) в предмета на изследването, което е посветено на тема, която, както специално изтъква неговият автор, от една страна е разделена по

множество сектори и специфични тематики, и от друга – на български език има много малко издадени изследвания; б) в историческия резонанс на изследването, който може да се търси в последващите исторически процеси, както в бившия Съветски съюз, така и извън него.

IV. Съдържание и основни моменти в дисертацията.

1. В технически план изложението е организирано прецизно, със стройна логическа структура, която е подчинена на последователността от стъпки за реализацията на целта и задачите на дисертационния труд и разкрива по адекватен начин формулировката на заглавието и идеята на изследването.

В увода присъстват основните елементи, присъщи на дисертационните изследвания: изследователски въпроси, цели, задачи, предмет и обект на изследването, очертана е актуалността и са изведени методологичните подходи (хронологичен метод, сравнителен метод, проблемен подход, case study, критично изследване на документални източници, качествен и количествен анализ на статистически данни), които се използват в предприеманото изследване, представени са състоянието и диференциацията на историографията и степента на проученост на темата и е описана основната (изворовата) база, използвана за разработването на дисертационния труд.

В четирите глави се разгръща анализът в дисертацията. Глава първа - „Индустриализацията в СССР в периода 1928 – 1937 г.“ започва с разглеждане на необходимостта от индустриализация, дискусиите за нейното провеждане и гледната точка на комунистическата власт върху методите на осъществяването ѝ, продължава с представяне на плановете и изпълнението им за първата и втората петилетка. Глава втора - „Съветското селско стопанство в периода на първите две петилетки“ запазва подхода на първа глава: започва с изследване на структурите на новото село – колхози, совхози, комуни и пр., проследява тяхното нарастващо значение и процентно съотношение в новите реалности в провинцията, продължава с представяне на ситуацията в двете петилетки, като, за разлика от първа глава, е изведено наличието на противопоставителна линия, проявяваща се в засягането на селските интереси – индивидуално и колективно.

Следващите две глави изследват начина на живот в Съветския съюз през 20-30 години на 20-ти век. Третата глава „Социалистическият градски начин на живот“ и четвъртата глава - „Социалистическият селски начин на

живот“ имат идентичната конструкция и разглеждат класовата структура и отношения, властовата йерархия, дублирана йерархична стълбица на партиен и на държавно-административен механизъм, демографските процеси и потоци, училищната и семейната институции, културата и т.н.. Същевременно, и това е важно да се изтъкне, се очертават и спецификите, като една от най-важните, според автора на дисертацията, се проявява във факта, че в селата „партията не е (единствената) опора на властта, поради което се налага сътрудничество с бедняците и, парадоксално от гледна точка на идеологията, с лумпен-пролетариата“, при което едновременно с това държавата, разширявайки колхозния и държавния сектор в селата, създава и своеобразни работни места, които подкупват по-„прогресивните“ предсавители на селското население. На тази основа Тодоров достига да извода, че противно на популярните историографски концепции определена, далеч не незначителна в процентно отношение, част от населението не само изразява положително отношение към властта, но и активно ѝ сътрудничи.

В Заключението на дисертационния труд се правят обобщения и изводи от осъщественото изследване, като се формулира позицията, че то е изпълнило поставените цели и задачи: дало е картина за вътрешната социално-икономическа политика на съветската държава и реакциите на населението към нея; за отражението на промените в икономиката върху обществото и на обществото върху икономиката; за успеха на модернизацията и на образователната система – възприемани като налични дори и от дисидентската литература; за успеха на плановата икономика именно като планова, а не хаотична или с пазарни елементи.

2. Изходна предпоставка на изследването е определянето на неговите обект и предмет, цел и задачи.

Обект на изследване на рецензирания дисертационен труд, модернизацията като проява на вътрешната политика в Съветския Съюз.

Предмет са социално-икономическите трансформации в СССР в края на 20-те и през 30-те години на XX век, които са ключовият елемент на модернизацията.

Основната цел е проследяване и изграждане на картина на процеса, хода и начина на трансформация на обществото и икономиката на Съветския съюз в междувоенния период. Тази цел е декомпозирана на конкретните цели и са определени и основни задачи, които да направят възможно нейното изпълнение.

Във връзка с последното е важно да се посочи, че дисертантът аргументирано определя хронологичните граници на изследвания период, които включват двата първи петилетни плана – първият от 1928 г. до 1932 г. и вторият от 1933 г. до 1937 г., като за да се разбере по-добре смисъла на плановата система се имат предвид и предпетилетните години и следващите до началото на Втората световна война.

3. Изследването се осъществява, както беше посочено, на основата на обработването, осмислянето и интерпретирането на респектиращ обем архивни източници, документални сборници, периодичен печат, спомени, научни изследвания, художествени произведения, при което информацията като се използват в единство формулираните в увода изследователски подходи и методи се анализира критично и в главните си аспекти е представена таблици, диаграми и схеми.

4. Непосредствено свързана с посочената е друга същностна характеристика на изследването - в него личи богатата обща и историческа култура, както и свобода на изказа, написана е с видим „авторов“ подход (на редица места е направен опит за формулиране на самостоятелни тези и са изказани аргументи за тяхното обосноваване и защита), който се проявява особено ясно при постигането на основната цел на дисертацията. В процеса на цялостното изложение – от първата глава до заключението дисертантът се стреми да подхожда критично към анализирани тези, факти и събития и да изказва свои интерпретации и становища. Показателни в този план е подчертаното противопоставяне на Т. Тодоров на господстващи в, както той я определя, „традиционна“ историография мнения за същността и главните направления на индустриализацията по време на първия и втория петгодишен план – например, неговото твърдение, че „Противно на възприетата от историографията и пропагандата трактовка, но напълно икономически аргументируемо, модернизирани заводи поглъщат повече от дотациите и са повече като чиста бройка в сравнение с новостроящите се“; за ролята на селяните в проебразованията на селското стопанство и обществения живот като цяло; за правомерността на изводите за реализацията на плановете в предвоенния период, проявяващо се в неговите позиции, че „Поради проблема с достоверността на данните за всяка една селскостопанска година обективен отговор за постигането на съветската цел не може да бъде даден. Изглежда обаче, че десетте години интензивни трансформации успяват едва да възстановят предвоенните нива по отношение на добивите

на зърно“ или, че „Училищата трябва да станат всеобхватни, задължителни и масови. Това обаче не се осъществява в териториите извън гъстонаселената европейска мрежа на градове, инфраструктура и икономически потенциал. Резултатите на хартия за елиминирана неграмотност пораждат съмнение при разглеждане на множеството примери за нефункциониране и разпад на току-що установената училищна система“.

V. Критични бележки, препоръки и въпроси, относно дисертацията.

Без да навлизам в подробности ще посоча два момента, които, според мен, са от принципно значение:

- 1) първи, прекалено широк обхват на изследването;
- 2) отсъствието на определяне на основни понятия, върху които се изгражда структурата на/ и анализа в/ дисертацията – модернизация, трансформация, модерна социална държава, планова-пазарна икономика.

В тази връзка имам следните въпроси към Георги Тодоров:

- 1) може ли докторантът да даде определения на понятията модернизация, трансформация, модерна социална държава?;
- 2) може ли докторантът, ако се приеме за правомерна тезата му, че в края на втория петилетен план Съветският съюз е модерна социална държава да даде примери за съществуването в този или по-късен период на други социални държави и да направи сравнение между тях?;
- 3) може ли докторантът, ако се приеме за правомерна тезата му, че изпълнението на двата петилетни плана се дължи и е израз на/за успеха на плановата икономика именно като планова, а не хаотична или с пазарни елементи да даде свое мнение за краха на тази икономика, а и на цялата обществена система, изградена на найна основа в края на 80-те и началото на 90-те години на XX век?.

VI. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Самооценката на приносните моменти на дисертацията е оформена в съответствие с изискванията. Като цяло анализът има оригинален характер, което дава основание дисертацията и формулираните приноси да бъдат приети като постижения на автора.

VII. Заключение.

Смятам, че въпреки посочените бележки, постигнатите резултати на рецензираната дисертация ми дават основание да предложа на уважаемото научно жури за провеждане на защитата на дисертационния труд на тема „Социално-икономически трансформации в СССР в края на 20-те-30-те години на XX век“, да присъди на неговия автор Георги Тодоров Тодоров образователната и научната степен „доктор“ в научната област: 2. „Хуманитарни науки“, професионално направление 2.2 . „История“.

17.06.2022 г.
Гр. Благоевград

Подпис:
Проф. д-р Борис Манов

REVIEU

of a doctoral thesis in the in the Professional field: 2.2 . History

On the topic:

**Socio-economic transformations in the USSR in the late 1920s and
1930s of the twentieth century**

author **Georgi Todorov**

By **Prof. Dr. Boris Manov**

(SWU “Neofit Rilski”, Department of Philosophy and Political Science)

The review has been drafted in accordance with the requirements of the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria Act (DASRBA), the Rules for the Implementation of the DASRBA, and Order of the Rector of the Southwestern University “Neofit Rilski” № 799 from 14.04.2022. The review was assigned by a Decision of the members of the scientific jury for conducting the procedure.

I declare that I am not a person related to the candidate within the meaning of § 1 (5) of the Supplementary Provisions of the DASRBA and that I have no private interest which could affect the impartial and objective performance of my work as a member of the jury in this competition.

I. Brief biographical data of the candidate.

The author of the dissertation Georgi Todorov Todorov was born in 1993. In 2018 he received a bachelor's degree in History from the SWU “Neofit Rilski”. In 2018 he became a Master of History again at the SWU “Neofit Rilski”. Since 2018, Todorov is a PhD student in the Department of History at SWU “Neofit Rilski”. He works as a teacher of history and civilizations in Sofia. He has participated in various projects. He speaks several foreign languages.

II. Data for the dissertation and the abstract.

The dissertation is 42 pages long and includes an introduction, 4 chapters, a conclusion and **2320** reference!!. The bibliography contains over 300 pcs. in Cyrillic and Latin. Attached is a list of abbreviations, a dictionary, a list of tables - 147 pieces, diagrams - 14 pieces and geographical index.

The abstract contains 40 pages and presents correctly and comprehensively the main points in the content of the dissertation. The required number of publications (5 pieces) in authoritative scientific journals approving the main theoretical theses and practical projections are indicated and the realized results and the contributions of the dissertation are presented.

III. Relevance of the topic.

The topicality of the dissertation “Socio-economic transformations in the USSR in the late 1920s and 1930s of the twentieth century”, like most historical research, can be sought in two ways: a) in the subject of the study. It is dedicated to a topic that on the one hand is divided into many sectors and specific topics, and on the other - there are very few published studies in Bulgarian; b) in the historical resonance of the study, which can be traced to subsequent historical processes, both inside and outside the former Soviet Union.

IV. Content and main points in the dissertation.

1. In technical terms, the study is organized precisely.

The introduction defines the subject, formulates the goals, objectives, main thesis of the study and outlines its relevance.

The analysis in the dissertation unfolds in the four chapters. Chapter One – “Industrialization in the USSR in the period 1928 – 1937” examines the need for industrialization. It presented plans for the first and second five years. Chapter Two – “Soviet Agriculture in the First Two Five Years” explores the collective and state farms in the villages. It states that rural interests are violated

- individual and collective.

The next two chapters explore lifestyle. The third chapter, “The Socialist Urban Lifestyle”, and the fourth chapter, “The Socialist Rural Lifestyle”, have the same construction. They examine the class structure and relations, the hierarchy of power, the duplicated hierarchical ladder of party and state-administrative mechanism, demographic processes and flows, school and family institutions, culture, etc .. Todorov came to the conclusion that, contrary to popular historiographical concepts, a large part of the population actively cooperated with the communist government.

The “Conclusion” summarizes the main conclusions and results of the analysis of the period.

2. Object of study is the modernization as a manifestation of domestic policy in the Soviet Union.

The subject is the socio-economic transformations in the USSR in the late 1920s and 1930s, which are the key element of modernization.

The main goal is to trace and build a picture of the process, course and manner of transformation of society and the economy of the Soviet Union in the interwar period.

The dissertation determines the chronological boundaries of the studied period. These include the first two five-year plans - the first from 1928 to 1932 and the second from 1933 to 1937.

3. The research is carried out on the basis of a respectable volume of archival sources, documentary collections, periodicals, memoirs, works of art. They are critically analyzed and tables, diagrams and schemes are presented.

4. The author has a rich general and historical culture. He formulates independent theses and arguments for their justification and defense. For example, T. Todorov opposes the prevailing in “traditional” historiography opinions about the nature and main directions of industrialization during the first and second five-year plans.

V. Critical notes, recommendations and questions about the dissertation.

I will point out some of the more important critical remarks and recommendations:

- 1) too wide scope of research - for example, each of the chapters could be a separate dissertation;

- 2) are not defined on the basic concepts on which the analysis is based in the dissertation - modernization, transformation, modern welfare state, planned market economy.

In this regard, I have the following questions to Georgi Todorov:

1) can the doctoral student give definitions of the terms modernization, transformation, modern welfare state ?;

2) can the doctoral student give examples of the existence of welfare states in this or a later period and make a comparison with the Soviet Union ?;

3) can the doctoral student give his opinion on the death of the Soviet planned economy in the late 80's and early 90's of the twentieth century ?.

VI. Evaluation of scientific and applied contributions

The self-assessment of the contribution moments of the dissertation is formed in accordance with the requirements. In general, the analysis has an original character, which gives grounds to accept the dissertation and the formulated contributions as achievements of the author.

VII. Conclusion.

In conclusion of this opinion I will point out that the merits of the dissertation “Socio-economic transformations in the USSR in the late 1920s and 1930s” and the results achieved in it, give me grounds to propose to the esteemed scientific jury to award to its author Georgi Todorov Todorov the

educational and scientific degree “Doctor” in the professional field 2.2 .
History.

17.06.2022
Blagoevgrad

Signature: _____

Prof. Dr. Boris Manov